

WEGWIJZER 3

Natuurinclusief bouwen in de gemeente

Bouwopgave en natuurinclusief bouwen

We staan in Nederland voor een grote bouwopgave. Er is een grote behoefte aan nieuwe woningen en bestaande gebouwen moeten verduurzaamd worden. Als natuur- en milieuorganisaties willen we natuurlijk niet dat dit ten koste gaat van natuur, landschap en biodiversiteit. Tegelijkertijd zorgt deze ontwikkeling ook voor kansen, door tegelijkertijd nieuwe, groene gebieden in en om stad aan te leggen. Als eenmaal is besloten om ergens woningen te bouwen of te renoveren, kun je als inwoner of organisatie je gemeente aansporen tot natuurinclusief bouwen. Dat draagt bij aan de biodiversiteit, en zorgt tegelijk ook voor een hogere leefkwaliteit voor mensen.

Het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) (de opvolger van het Bouwbesluit) bevat wel eisen voor energie- en milieuprestaties van woningen, maar nog geen eisen voor natuurinclusief bouwen. Zo is het bijvoorbeeld wel toegestaan om grotere openingen in de muur te maken voor beschermde diersoorten, maar niet verplicht. Het is dus belangrijk dat gemeenten wél eisen stellen. Als inwoner of organisatie kun je je gemeente aansporen om ambities op dat vlak op te nemen in de Gemeentelijke Omgevingsvisie (GOVI) en regels te stellen in het Omgevingsplan (de opvolger van het bestemmingsplan). Voor algemene informatie over de nieuwe Omgevingswet, de Gemeentelijke Omgevingsvisie en het Omgevingsplan, zie [Wegwijzer 1: de Omgevingswet](#).

Wat is natuurinclusief bouwen?

Natuurinclusief bouwen is zó bouwen dat er ruimte is voor biodiversiteit. Dan gaat het dus over verblijfplaatsen voor bijvoorbeeld vogels, vleermuizen en insecten in of aan gebouwen, over groene daken en gevels. Maar zeker ook over de inrichting van de groenstructuur eromheen, en de openbare groene ruimte, zoals ecologische bermen of natuurvriendelijke slootranden (zie hiervoor ook [Wegwijzer 2: Basiskwaliteit Natuur](#)).

Als je gaat bouwen op voorheen onbebouwd gebied, betekent natuurinclusief bouwen dat je zorgt dat de biodiversiteit niet achteruit gaat, en liefst zelfs vooruit. Je kunt bijvoorbeeld bestaande bomenrijen, waterlopen of andere landschapselementen verwerken in het ontwerp van een nieuwe wijk of bedrijventerrein.

'Natuurinclusief bouwen' is wel iets anders dan 'duurzaam bouwen': dat laatste legt de nadruk vooral op isolatie en duurzame energie (zie [Wegwijzer 4: CO₂-reductie](#)), al is een gebouw natuurlijk pas écht duurzaam als het ook natuurinclusief is. Wel zijn er zeker raakvlakken. Een groen dak isoleert bijvoorbeeld ook. Het is zelfs mogelijk om zonnepanelen en een groen dak te combineren.

Waarom natuurinclusief bouwen? Biodiversiteit, klimaat en mens

Natuurinclusief bouwen doe je voor een gezonde groene leefomgeving voor mens, plant en dier, maar ook voor het klimaat.

Om te beginnen doe je het natuurlijk voor de **biodiversiteit**: voor wilde planten en dieren. Door de intensivering van de landbouw en de uitbreiding van het stedelijk gebied gebruiken steeds meer soorten de bebouwde kom en (recreatieve) randgebieden als toevluchtsoord. Ook helpt biodiversiteit tegen plagen. Zo kan de eikenprocessierups in toom gehouden worden door met nestkastjes koolmezen te helpen.

Maar ook het **klimaat** heeft er baat bij. Door het veranderende klimaat wordt het warmer en droger

in steden, terwijl er ook meer risico is op wateroverlast door hoosbuien. Groene oplossingen zoals natte natuur in en om steden en dorpen leveren een bijdrage aan zowel klimaatadaptatie als biodiversiteit. Groene daken en gevels houden gebouwen koeler tijdens een hete zomer. Ook is een groene bodem koeler dan een verhard oppervlak. Een groen dak of groene bodem houdt water langer vast na een fikse regenbui (zodat het riool ontlast wordt) en neemt CO₂ op.

Zeker zo belangrijk: natuurinclusief bouwen heeft veel voordelen voor de mens. Natuur, ook in de stad, biedt rust en een plek om te genieten, en is gunstig voor de geestelijke gezondheid. Ook vangt vegetatie fijnstof op uit de lucht en dempt het geluid. Een natuurinclusief huis in een natuurinclusieve wijk is dus een hele prettige plek om te wonen. En het werkt prettiger in een natuurinclusief bedrijfsgebouw.

Groen en biodiversiteit in de bebouwde omgeving dragen zo dus ook bij aan andere beleidsopgaven, zoals gezondheid (minder fijnstof, uitnodigen tot beweging, goed voor geestelijke gezondheid) en klimaatadaptatie (waterberging, voorkomen hittestress). **Meekoppelkansen** dus.

Wanneer is natuurinclusief bouwen aan de orde?

Bij iedere ontwikkeling kun je kansen creëren voor natuur in de bebouwde kom. Niet alles kan overal, maar overal kan wel iets. Uiteraard is de grootste klap qua natuurinclusief bouwen te maken bij de ontwikkeling van een nieuwbouwwijk of individuele nieuwbouwprojecten. Als de gemeente daar vooraf heldere eisen aan stelt, schept dat duidelijkheid voor de projectontwikkelaar. Maar ook bij (grootschalige) renovatie kan natuurinclusief bouwen een groot verschil maken voor de biodiversiteit.

Voor een natuurinclusieve inrichting van de openbare ruimte verwijzen we naar [Wegwijzer 2: Basiskwaliteit Natuur](#).

Hoe realiseer je natuurinclusief bouwen binnen je gemeente

STAP 1

Zoek op hoever Gemeentelijke Omgevingsvisie, Omgevingsplan zijn.

Zoek op hoever je gemeente is met de Gemeentelijke Omgevingsvisie en Omgevingsplan (zie stap 1 in het Stappenplan in [Wegwijzer 1: Omgevingswet](#)).

Zoek op welke participatiemomenten er zijn, en maak daar gebruik van. Overigens: ook als de Gemeentelijke Omgevingsvisie al klaar is, zijn wijzigingen altijd mogelijk en loont het om toch nu al contact op te nemen.

STAP 2

Houdt goed in de gaten wat er in de Gemeentelijke Omgevingsvisie staat

Bekijk of er aandacht is voor natuurinclusief bouwen. Staat dit al in de Gemeentelijke Omgevingsvisie? Houdt dan in de gaten of het ook vastgelegd en uitgewerkt wordt in het Omgevingsplan. Staat er nog niets in de Gemeentelijke Omgevingsvisie, ga dan naar stap 1.

STAP 3

Ga in gesprek met je gemeente

Ga met de gemeente (wethouder, raadsleden, ambtenaren) en organisaties (milieu, natuur, energie, bewoners, landbouw) in gesprek over natuurinclusief bouwen en wijs erop dat natuurinclusief bouwen steeds belangrijker wordt. Zie bijvoorbeeld het [Manifest Bouwen voor Natuur](#) en een [motie in de Tweede Kamer om natuurinclusief bouwen op te nemen in het Bouwbesluit](#), die met grote meerderheid werd aangenomen. Benadruk ook de meekoppelkansen van klimaatadaptatie en gezondheid.

STAP 4

Laat goede voorbeelden zien

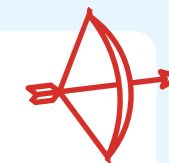
Wijs beleidsmakers, ambtenaren, raadsleden en mede-inwoners of organisaties op goede voorbeelden. Of nog beter: neem ze mee op excursie naar deze voorbeelden. Zie voor suggesties de lijst hieronder. Met meekoppelingen is de kans groter dat jouw inbreng positief ontvangen wordt door bestuurders en ambtenaren.

STAP 5

Geef concrete suggesties

Doe concrete suggesties voor een formulering die de gemeente kan gebruiken in Gemeentelijke Omgevingsvisie en Omgevingsplan (zie kader hieronder).

STAP 6

Mik op concreet eindresultaat

Mik als eindresultaat op een concrete paragraaf over natuurinclusief bouwen in Gemeentelijke Omgevingsvisie en concrete regels in het Omgevingsplan.

Wat gemeenten die natuurinclusief bouwen daarover hebben opgenomen in hun Gemeentelijke Omgevingsvisie:

- Ede** *Bij stedelijke ontwikkelingen zal nieuw groen en water als maatwerk worden vormgegeven binnen een natuurinclusief ontwerp, aansluitend bij de natuurlijke omstandigheden die uiteenlopen van laag en waterrijk (Vallei) en hoog en groen (Veluwe).*
- Bergen** *Het groenbeheer van de gemeente wordt eveneens natuurinclusiever.*
- Tilburg** *Groen en water krijgen een steeds prominentere rol in de stad. Met verschillende doeleinden. Bijvoorbeeld ter verfraaiing van buurten en wijken, voor recreatie en als ontmoetingsplekken. Maar ook om koelte te bieden in warme tijden en (tijdelijk) water te bergen bij wateroverlast. De grote natuurgebieden om de stad zijn met elkaar verbonden. Dat versterkt het ecologisch systeem en de veerkracht van de natuur.*
- Nunspeet** *Woningbouwontwikkeling is passend bij de verschillende kernen, met respect voor de (natuur)waarden.*

Handige links:

Mooie voorbeelden van een natuurinclusief bouwen:

- Al 20 jaar hét voorbeeld van een natuurinclusieve woonwijk: Eva Lanxmeer in Culemborg <http://www.eva-lanxmeer.nl/>
- [Natuurinclusieve woonwijk op onrendabele landbouwgrond: Nieuwe Marke](https://www.stroming.nl/overzicht/nieuwe-marke-de-peinder-mieden)
- Natuurinclusieve woonwijk Zoetermeer: Happy Days <https://www.happydayszoetermeer.nl/>

Algemene informatie over natuurinclusief bouwen:

- [Bouwstenen biodiversiteit voor in het Omgevingsplan](#) (Zuid-Holland), vol voorbeeldregels die zo in het Omgevingsplan kunnen
- www.bouwnatuurinclusief.nl
- [Webinar over de natuurinclusieve stad](#)
- [Over klimaatadaptief bouwen](#)
- Handboek natuurinclusief bouwen en ontwerpen in 20 ideeën (gemeente Amsterdam) https://issuu.com/gemeenteamsterdam/docs/brochure_nibeo-definitief-web02_1

Geweldig dat je je verdiept in de Omgevingswet!
De wet biedt kansen om invloed uit te oefenen op je leefomgeving. En om op lokaal niveau wat te doen aan de achteruitgang van biodiversiteit en de klimaatcrisis. Laten we samen die kansen grijpen, want samen staan we sterk!

Kijk op www.samenvoorjeleefomgeving.nl voor nog meer Wegwijzers, voorbeeldbrieven, webinars en andere concrete tips en tools om invloed uit te oefenen.

Hartelijk dank dat je je wilt inzetten voor natuur en milieu in je omgeving

COLOFON

Deze wegwijzer is een uitgave vanuit het Project 'Samen voor onze Leefomgeving - invloed via de Omgevingswet'.

In dit project werken verschillende natuur- en milieuorganisaties samen met als doel: hun leden, donateurs en vrijwilligers informeren over de Omgevingswet en ondersteunen om op lokaal niveau op te komen voor natuur- en milieubelangen.

UITGAVE JULI 2021

BEELD

Coverfoto Rob Acket/Piktjers

TEKSTREDACTIE & VORMGEVING

Communicatiebureau de Lynx

MEER INFO

Samenvooronzeleefomgeving.nl

